

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 6955/23

לפני: כבוד השופט ד' מינץ
כבוד השופט י' אלרון
כבוד השופטת ר' רונן

העותר: משה הר שמש, עו"ד

נגד

המשיבים: 1. מנהל רשות המיסים
2. היועצת המשפטית לממשלה

עתירה למתן צו על תנאי

בשם העותר: בעצמו

בשם המשיבים: עו"ד סיגל אבנון סוויצקי

פסק-דין

השופט ד' מינץ:

עניינה של העתירה במערכת ממוחשבת המופעלת על ידי רשות המסים, לצורך קבלת פניות המוגשות על ידי אזרחים וטיפול בהן (להלן: המערכת ו-הרשות, בהתאמה).

הרקע לעתירה

1. העותר, עורך דין במקצועו שעושה שימוש במערכת לצורך הטיפול בענייניהם של לקוחותיו, טוען כי המענה שניתן לפניותיו באמצעותה איננו עומד בכללים שנקבעו בדין. זאת בכך שהתשובות הנמסרות לפונים באמצעות המערכת ניתנות על גבי "נייר חלק" שאינו נושא את שם הרשות, בניגוד לסעיף 61.332 לתקנון שירות המדינה (להלן: התקשי"ר); התשובות אינן כוללות את שמו ואת תפקידו של הגורם המשיב, בניגוד לסעיף 61.333(ד) לתקשי"ר; ואינן ממלאות את חובת הרשות ליידע את הפונים בזכותם להגיש ערר או ערעור, בניגוד לסעיף 5 לחוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות),

התשי"ט-1958 (להלן: חוק ההנמקות). העותר מלין אף על כך שרבות מהתשובות הנשלחות דרך המערכת הן "ארוזות מראש" ואינן בהכרח מתאימות לתוכן הפניה.

2. בעתירה נטען כי השימוש המתואר שעושה הרשות במערכת פוגע בציבור הנישומים. לדברי העותר, "ניתן לחוש כי כובד הראש ושיקול הדעת, המופעלים על ידי פקיד, החתום בשמו ובתואר משרתו, על נייר כותר של המשרד הנושא את שמה של מדינת ישראל, אינו דומה לזה של תגובה חפוזה המשוגרת בשדר קצרצר, בעילום שם". העובדה שהתשובות אינן חתומות מונעת מהנישומים לבחון אם מי שנתן להם מענה היה מוסמך לכך. הנישומים אינם יודעים אם מדובר בהחלטות ביניים או בהחלטות סופיות, מה שעלול להוביל לכך שהם יחמיצו את המועד לתקוף אותן. יצוין כי לעתירה צורפו מספר תשובות שקיבל העותר באמצעות המערכת, שלגביהן נטען כי הן מוכיחות את טענותיו. על כן נתבקש בעתירה צו על תנאי המורה למשיבים לבוא ולנמק מדוע הרשות לא תנחה את עובדיה לפעול בהתאם להוראות חוק ההנמקות ולכללי התקשי"ר בכל הנוגע לחתימה על מכתבים והודעה על זכות ערר או ערעור; ומדוע המערכת תוכנתה כך שהיא מאפשרת להשיב על פניות בכתב בניגוד להוראות דינים אלה.

3. בתשובה לעתירה טוענים המשיבים כי יש לדחותה על הסף בהיותה כללית וכוללנית, ומשום שאינה מגלה עילה להתערבות. לדברי המשיבים, הפניות הנקלטות במערכת מועברות למתן מענה מקדמי על ידי נציגי שירות. המענה ניתן באמצעות בחירה מתוך מאגר תשובות מוכנות מראש, אך הנציגים יכולים להוסיף על התשובה או לשנות ממנה לפי הצורך. המענה המקדמי הוא טכני במהותו, איננו עולה כדי החלטה מינהלית ובהתאם הוראות החוק הנזכרות בעתירה אינן חלות עליו. כך עולה גם מהדוגמאות שצירף העותר, שכוללות תשובות כמו "הבקשה נקלטה, החלטה תינתן בהקדם"; "שלום. פנייתך טופלה תודה"; "הבקשה הועברה לטיפול המנהל החלטה תישלח אליכם"; ו"לא ניתן לקבוע תור דרך מערכת הפניות", תוך ציון האפשרויות לקביעת תור לפגישה ברשות. תשובות מסוג זה אינן בגדר החלטות מינהליות, ובוודאי שלא החלטות שבשיקול דעת המחייבות מתן הנמקה והודעה על זכות ההשגה. לעניין הטענות שנוגעות לדרישה למתן מענה על גבי נייר מכתבים של הרשות וציון שמו ותפקידו של המשיב, המשיבים טוענים כי מדובר במערכת המשויכת לרשות והכניסה אליה היא באמצעות הזדהות ביישום ייעודי באתר הרשות, ולפיכך ברור לפונים כי המענה ניתן על ידי הרשות. ציון שם ותפקיד הנציג המשיב איננו נדרש כאשר מדובר במענה טכני לחלוטין שאיננו בגדר החלטה מנהלית.

4. עוד ציינו המשיבים כי במקרים הדורשים הפעלת שיקול דעת, מתן החלטה מינהלית מוסמכת או כאשר נציג השירות אינו יודע מהו המענה המתאים, הפניה מועברת לטיפול הגורם המוסמך ברשות. המשיבים אינם חולקים על כך שבמקרים שבהם ניתן לפונה מענה מהותי, חלה הדרישה ליידע אותו מי בעל הסמכות שקיבל את ההחלטה, לנמק אותה, ולהודיע על קיומה של הזכות להשיג עליה. לגבי אחת מפניותיו של העותר שנזכרה בעתירה התברר כי אמנם מדובר היה במענה שהופעל במסגרתו שיקול דעת, ולמרות זאת ההחלטה לא נומקה ובתחילה אף לא נמסרה לעותר זהות הגורם שקיבל אותה. עם זאת, לגופו של עניין לא נפל פגם בהחלטה, וככל שהעותר מבקש להשיג על המענה הספציפי שבה – פתוחה לפניו הדרך למצות את ההליכים מול הרשות, ואין בכך כדי להצדיק מתן סעדים כלליים וכוללניים כמבוקש בעתירה.

דיון והכרעה

5. לאחר עיון בעתירה ובתשובה לה, על נספחיהן, הגעתי לכלל מסקנה כי דין העתירה להידחות על הסף בהיעדר עילה להתערבות בית משפט זה.

6. הנחת המוצא שעומדת בבסיס העתירה היא כי כל אחת ואחת מהתשובות הנשלחות לפונים באמצעות המערכת כפופות לחוק ההנמקות ולהוראות התקשי"ר הנגזרות ממנו. אין חולק כי החלטות של רשות הנוגעות להפעלת סמכות שבדין כפופות לכללים המפורטים בחוק ההנמקות ובתקשי"ר, ובכלל זה לחובה לציין את שמו ואת תפקידו של הגורם מקבל ההחלטה, וכן ליידע את הפונה בזכותו להשיג עליהן. אלא שמעיון בדוגמאות שצירף העותר לעתירתו עולה כי ברובם ככולם של המקרים לא מדובר בהחלטות לעשות שימוש בסמכות, כי אם בתשובות טכניות לחלוטין המעידות על כך שפנייתו נקלטה במערכת והועברה להמשך טיפול, או על כך שהטיפול בפנייתו הסתיים. תשובות מעין אלו אינן חוסות תחת הוראותיהם של חוק ההנמקות ושל התקשי"ר.

7. אמנם, מתגובת המשיבים עולה כי במקרה אחד מבין המקרים הרבים עליהם הצביע העותר לא דובר אך במענה טכני, והיה מקום לפרט כבר במענה הראשוני את הגורם שקיבל את ההחלטה ואת ההנמקה שבבסיסה. ברם על פניו מדובר בחריג שאינו מעיד על הכלל, אשר אין בו כשלעצמו כדי להצדיק מתן סעדים כלליים בנוגע לשימוש במערכת (ראו והשוו: בג"ץ 5562/22 משה הר שמש, עו"ד נ' מנהל רשות המיסים, פסקה 7 (28.11.2022) – בעניינו של העותר; בג"ץ 263/24 שליחויות הבירה בע"מ נ' מדינת ישראל – משרד החוץ, פסקה 6 (1.2.2024)). למותר לציין כי כפי שצינו המשיבים, בהתייחס למקרים קונקרטיים בהם נפל פגם בהתנהלות הרשות פתוחה לפני הפונה הדרך למצות את ההליכים מול הרשות, ובמידת הצורך לפנות לערכאות המתאימות. מה גם, כדי

להימנע מתקלות להבא, ציינו המשיבים בתגובתם כי בדעת משיב 1 לפעול להטמעת סטנדרטים במערכת לעניין הזדהות נותן המענה במתן החלטות המצריכות הפעלת שיקול דעת, ובכוונתו לפעול להצגת שם העובד שהשיב לפנייה במערכת. בכך, בנוסף על כל האמור, יש גם כדי להצביע כי אין כל בסיס להתערבותנו.

העתירה נדחית אפוא.

ניתן היום, כ' באדר א' התשפ"ד (29.2.2024).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט